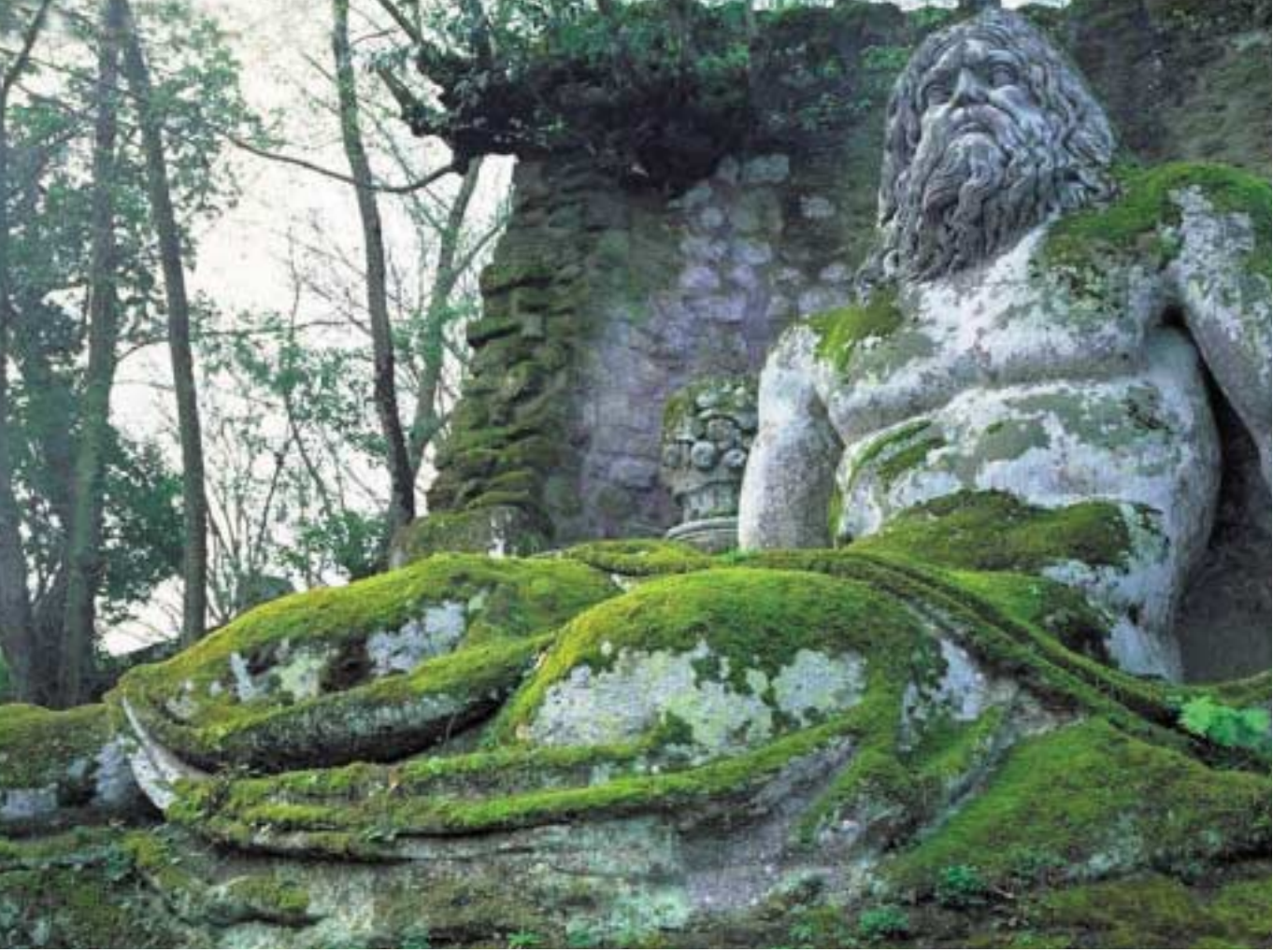

Taştaki Öykü

Heykel

Hepiniz heykel görmüşsünüzdür. Bir sanat galerisine gidip heykel sergisi gezmediyseniz bile, parklardaki ya da meydanlardaki heykeller dikkatinizi çekmiştir. Üstelik kültürler beşiği olan ülkemiz, eski çağlardan kalan heykeller bakımından da çok zengin. Eskiden kalan heykeller bize gösteriyor ki, insanoğlu yüzyıllardır hissettiklerini heykeller yoluyla anlatıyor.

Heykelciliği kısaca üç boyutlu biçim yaratma sanatı olarak tanımlayabiliriz. Ressamların kâğıt üzerine boyalarını kullanarak yaptıkları resimler iki boyutludur. Bu anlamda heykelleri üç boyutlu resimler olarak düşünebiliriz. Heykeltıraş, "kâğıt yerine, taş üzerine resim yapan bir sanatçıdır" dersek yanlış olmaz. İlk heykeller günümüzden çok önce, neolitik çağ da denen cıvalı taş devrinde

ortaya çıkmıştı. MÖ yaklaşık 35 000 yıllarında yapılan bu heykellerde çoğunlukla hayvanlar ve bereketi simgeleyen tanrıça olarak şişman kadınlar betimleniyordu. Bu heykellerin dini anlamlar taşıdığı düşünülüyor. İlk insanlar, yaptıkları bu biçimlerin içlerinde bir ruh barındırdıklarına inanırlardı. Kutsal nesneler olarak görülen bu heykellerde malzeme olarak taş, fildişi ya da kemik kullanılırdı. İnsanoğlu,

çanak çömlek yapmayı öğrendikten sonra, kil de heykel malzemesi olarak kullanıldı.

Heykel sanatının en eski örnekleri Akdeniz kıyısındaki ülkelerde görülüyor. Eski Mısır'da heykeller genellikle dinsel nitelik taşırdı. Mısır'da her insanın içinde bir yaşamsal güç olduğuna inanılırdı. Bu güce "ka" adı verilirdi. İnsanın dayanağı olan bu gücü ölümden sonra da barındırsın diye firavunların ya da yüksek düzeydeki devlet görevlilerinin heykelleri yapılırdı. Asurların ve Hititlerin heykelleri taşların üzerine kazınmış kabartmalar gibiydi. Hititler, bu kabartmalarda tanrılarını dev boyutlarda, insanlarıysa tanrıların yanında küçücük betimlerlerdi. Hitit sanatının bir özelliği de kişileri hep yandan göstermesiydi. Hititlerle ilk kez karşılaşan Yunanlılar, yandan bakıldığında tek gözlüymüş gibi görünen bu dev heykelleri gerçek sandılar. Böylece tek gözlü devler olan "cyclops" söylenceleri doğdu. Asurlardaysa, tıpkı Mısır'da olduğu gibi hayali hayvan heykelleri yapılıyordu. Sözelimi kartal başlı aslan, kanatlı at ya da boğa başlı insan heykelleri dönemin öne çıkan eserleri.

Eski çağlarda heykelciliğin öne çıktığı en önemli uygarlık Eski Yunanlılar. Başlangıcında Yunan heykelciliği de kutsallığın izlerini taşır. İlk dönem Yunan heykellerinde insanlar tören durumunda dururdu. Klasik dönem heykeltıraşlarıysa, insan bedenini en güzel biçimleriyle ve hareket halinde betimlediler. MÖ 4. yüzyılda Skopas, Praksiteles ve Lysippos gibi dönemin ünlü heykeltıraşları insanın tutkularını ve acılarını heykel yoluyla göstermeye çalıştılar. Bu gerçekçilik eğilimi ileride, Helenistik dönemde daha da önem kazandı.

Bir başka gelişmiş heykel anlayışını İtalya'da görmek mümkün. İtalya, çağlar boyunca heykel sanatının en

güzel eserlerini verdiği ülke oldu. İtalya'nın en eski halklarından biri olan Etrüskler, büyük bir gerçekçilikle heykellerini yaparlarken çok renkli pişmiş toprak ya da bronz kullanıyorlardı. Eski Romalıysa, başlangıçta Eski Yunan sanatını kopya ettiler. Birçok Yunan heykelinin birer Roma kopyası yapıldı. Sonralarıysa son derece başarılı yapılmış büstler ve binaların dış yüzlerini kaplayan figürler ortaya çıktı.

Batıda Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından Avrupa bir gerileme dönemine girdi. Uzun yıllar boyunca karanlık çağlar yaşandı. Bu dönemde sanata dini konular egemen oldu. Ortaçağ Avrupa'sında yapılan heykeller kiliselerde ve katedrallerde bulunuyordu. Fakat kısa bir süre sonra, Rönesans döneminde, heykel sanatı yeniden canlandı. Bu dönemin sanatçıları, insan bedeninin güzelliğini öne çıkarmak istiyorlardı. Rönesans döneminde Donatello, Della Robbia, Verrocchio, Michelangelo gibi ünlü sanatçılar yetişti.

On sekizinci yüzyıla gelindiğinde, İtalya'nın yanında Fransa da heykel konusunda öne çıkmaya başlamıştı. Barok, romantizm, natüralizm gibi sanat akımları ortaya çıktıkça, heykel de yeni anlayışlarla yeni biçimler aldı. Yirminci yüzyılın getirdiği dadacılık, gerçeküstücülük gibi akımlar, heykeli soyut bir anlatım biçimine çevirdi. Üstelik bu dönemde kullanılan malzeme de çeşitlendi. Bazı sanatçılar heykellerine yerleştirdikleri bir motor yardımıyla hareketli heykeller bile yaptı. Günümüzde sanatçılar sanayide kullanılan malzemelerden, gündelik yaşamda kullandığımız eşyalara dek birçok malzemeyi heykel yapmakta kullanıyorlar.

Gökhan Tok

Kaynak
www.artrenewal.org